



Almannamálaráðið

Lögtingið

Dagfesting: 5. mars 2019
Mál nr.: 18/00633
Málsviðgjört: DB og HEIP
Eftirkannað: 30. januar 2019

Løgtingsmál nr. 135/2018: Uppskot til lögtingslóg um broyting í lögtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. (Markamót; ábyrgdarbýti ímillum land og kommunu av ávísum tænastrum í heimatænastuni, eldrarøkt og trivnaðartænastrum)

Uppskot til

Lögtingslóg um broyting í lögtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m.

(Markamót; ábyrgdarbýti ímillum land og kommunu av ávísum tænastrum í heimatænastuni, eldrarøkt og trivnaðartænastrum)

§ 1

Í lögtingslóg nr. 19 frá 7. apríl 2014 um heimatænastu, eldrarøkt v.m., sum broytt við lögtingslóg nr. 121 frá 15. desember 2014, verða gjørdar hesar broytingar:

1. Í § 9, stk. 3 verður: “, røkt ella stuðli” broytt til: “ella røkt”.

2. § 10 verður orðað soleiðis:

“§ 10. Kommunurnar veita heimabúgvandi fólkapensjónisti tænastr, ið kunnu stimbra viðkomandi líkamliga, sálarliga og sosialt soleiðis, at hann kann búgva í egnum heimi sum longst.

Stk. 2. Tænastrurnar kunnu fevna um dagtilhald, dagtilboð, ergoterapi, fysioterapi, fyrirbyrgjandi venjing, mattænastr, umlætting, koyritænastr, vegleiðing o.s.fr.”

3. Aftan á § 10 verður sett:

“§ 10 a. Kommunurnar veita endurvenjing til heimabúgvandi fólkapensjónist, ið vegna mistan førleika hevur tørv á endurvenjing. Endurvenjing verður veitt við tí endamáli, at fólkapensjónisturin:

- 1) kann búgva heima sum longst, og
- 2) kann klára seg uttan hjálp ella við minni hjálp frá kommununi.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin ásetir nærri reglur um endurvenjing, undir hesum treytir fyri at fáa endurvenjing og

reglur um endurvenjingarættan og samstarv við almannaverk og sjúkrahúsverk.

§ 10 b. Kommunurnar veita viðlíkahaldsvenjing til heimabúgvandi fólkapensjónist, ið vegna ellisbrek ella sjúku hefur týðandi og varandi skert virkisfæri, ið hefur týðandi ávirkan á, hvussu sjálvhjálpin fólkapensjónisturin er.

Stk. 2. Viðlíkahaldsvenjing verður veitt við tí endamáli at tryggja verandi virkisfæri og fyrbygja og útseta, at virkisfærikin versnar soleiðis, at fólkapensjónisturin:

- 1) kann búgva heima sum longst, og
- 2) kann klára seg uttan hjálp ella við minni hjálp frá kommununi.

Stk. 3. Kommunurnar gera av, hvussu viðlíkahaldsvenjing verður veitt, undir hesum tal av tímum til viðlíkahaldsvenjing. Innan játtanarskeiðið endar, skulu kommunurnar hava tikið nýggja avgerð um viðlíkahaldsvenjing.”

4. § 12, stk. 1 verður orðað soleiðis:

“Kommunurnar kunnu taka avgerð um at veita fólki samsýning, ið átaka sær at ansa heima:

- 1) fólkapensjónisti við ellisbreki ella varandi sjúku, sum hefur tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið, ella

- 2) persóni við varandi sjúku, ið er í menning og gongur afturá, og sum hefur tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið.”

5. § 14 verður orðað soleiðis:

“**§ 14.** Røktarheim og eldrasambýli eru bústaðir, ið hýsa:

- 1) fólkapensjónistum við ellisbreki ella varandi sjúku, og sum hava tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið, ella
- 2) persónum við varandi sjúku, ið er í menning og gongur afturá, og sum hava tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið.

Stk. 2. Í serligum føri kann røktarheim ella eldrasambýli móti gjaldi frá landinum hýsa persóni, ið hefur tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið vegna týðandi likamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar.

Stk. 3. Kommunurnar skulu boða Almannaverkinum frá, tá persónur fær bústað, sambært stk. 1, nr. 1 og 2.”

§ 2

Henda lögtingslóg kemur í gildi 1. januar 2020.

Kapittul 1. Almennar viðmerkingar

1.1. Orsakir til uppskotið

Uppskotið er liður í yvirskipaðu ætlanini hjá samgonguni at virka fyri, at vælferðarskipanin í størri mun verður lagað til føroysk viðurskifti og at fremja nýskipanir á almannaøkinum, sum skulu tryggja øllum borgarum góða tænastru, rættartrygd og møguleikar at liva og virka í Føroyum.

Endamálið við uppskotinum til lögtingslóg um broyting í lögtingslóg um heimatænastru, eldrarøkt v.m. er at greiða nøkur av teimum ivamálum um ábyrgdarbýti, sum verið hava millum land og kommunur eftir, at ávísar tænastru vórðu fluttar frá landinum til kommunurnar í 2015.

Landsstýrismaðurin vil við uppskotinum í størri mun tryggja, at borgarar frameftir ikki detta niðrumillum vegna ógreið viðurskiftum millum land og kommunur.

Uppskotið tekur støði í avgerðum um trætur millum land og kommunur um ábyrgd av ávísam tænastrum í eldrarøktini og trivnaðartænastruni, sum markamótsnevndin hevur tikið, síðani hon fór at virka, og er somuleiðis tillagað í mun til ásetingar um tænastru, sum landið hevur ábyrgd av sambært uppskotinum til lögtingslóg um almannatrygd og vælferð.

Uppskotið verður lagt fram saman við uppskoti til lögtingslóg um almannatrygd og vælferð (vælferðarlógin), uppskoti til lögtingslóg um tvingsul og onnur inntriv í sjálvsavgerðarrættin, uppskoti til lögtingslóg um broyting í lögtingslóg um barnavernd, uppskoti til lögtingslóg um broyting í lögtingslóg um almannapensjón og uppskoti til lögtingslóg um broyting í lögtingslóg um kærunevnd í almanna-, familju- og heilsumálum.

1.2. Galdandi lóggáva

Lögtingslóg um heimatænastru, eldrarøkt v.m. kom í gildi í 2015, tá partar av tænastrum, sum áður vórðu skipaðar sambært forsorgarlógin, vórðu fluttar frá landinum til kommunurnar at umsita.

Í sambandi við umskipanina varð avgerð tikin um, at heimatænastran og eldrarøkt í sínum táverandi líki skuldi flytast frá landinum til kommunurnar, og at tað framhaldandi skuldi vera tørvurin hjá borgaranum, sum skuldi vera avgerandi fyri, hvør myndugleiki hevur ábyrgdina av tænastruni.

Síðani 2015 hava kommunurnar havt ábyrgd av at veita øllum borgarum heimatænastru og at veita fólkapensjónistum búpláss á ellis- og røktarheimi ella á eldrasambýli.

Í viðmerkingunum til uppskotið til lögtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. varð víst á, at tað framhaldandi vóru nøkur markamót millum land og kommunur, sum ikki vóru avgreidd, og sum støða mátti takast til aftaná, at lógin varð samtykt.

Í 2016 skrivaðu landsstýrismenninir við almannamálum og heilsu- og innlendismálum og formaðurin í Kommunufelagnum undir sokallaða “Markamótsskjalið”, sum í høvuðsdrøgum staðfesti, hvørji markamót eru millum land og kommunur, og hvussu hesi markamót skulu handfarast og loysast, sum frá líður.

Síðani eru tað serliga fylgjandi markamót, sum hava verið til viðgerðar millum land og kommunur:

- Búpláss á ellis- og røktarheimum og eldrasambýlum hjá kommunum og vardan bústað frá landinum.
 - Dagtilhald og umlætting.
 - Heimatænasta hjá kommununum og stuðulstænasta hjá Almanna- og Eldrasambýlum.
- Endurvenjing innan sjúkrahúsværk, almanna- og eldrasambýli og kommunum og vantandi viðlíkahaldsvenjing.

Búpláss

Lögtingslóg um heimatænastu og eldrarøkt ásetir meginregluna um, at kommunur veita fólkapensjónistum við ellisbreki ella varandi sjúku, og sum hava tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið, búpláss á ellis- og røktarheimi og eldrasambýli.

Heimild er tó í lógini fyri, at kommunurnar í serligum føri kunnu veita røktarkrevjandi borgarum, sum ikki eru fólkapensjónistar, búpláss á ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli.

Ivamál hava verið um, hvørjir borgarar undir fólkapensjónsaldri eiga at fáa búpláss frá kommununi, og hevur markamótsnevndin tikið fleiri avgerðir um, nær landið og nær kommunurnar skulu veita búpláss til borgarar undir 67 ár, sum eru røktarkrevjandi.

Markamótsnevndin metir, at kjarnuøkið fyri røktarkrevjandi undir 67 ár, ið kunnu fáa búpláss eftir § 14, stk. 2, eru borgarar, ið hava sjúku, ið eldri fólk vanliga fáa, og sum er í menning og gongur afturá (heilsustarvsfólk nýta ofta heldur fremmandaorðini ”progressiv og degenerandi”). Alzheimers og onnur sløg av demensi eru mest vanligu sjúkur í so máta, ið elva til, at persónur gerst óafturvendiliga og alsamt meira røktarkrevjandi. Sclerosa á seinni stigi er annað dømi.

Markamótsnevndin metir øvugt, at borgarar, sum hava seinheilskaða, sum útgangsstøði eiga at vera ábyrgd hjá Almanna- og Eldrasambýlum eftir forsorgarlógini. Hesir borgarar eru vanligi í eini stabilari/varandi støðu, og hava teir tørv á aðrari hjálp og stuðli.

Markamótsnevndin hevur somuleiðis víst á, at borgarar, sum hava demens orsakað av alkoholnýtlu, eiga at fáa bútilboð frá Almanna- og Eldrasambýlum.

Dagtilhald og umlætting

Ógreiða hevur somuleiðis verið um, hvør skal veita dagtilboð og umlætting til persónar undir 67 ár, sum hava demens. Sambært § 10 í lóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. kunnu kommunur

veita heimabúgvandi fólkapensjónistum dagtilhald og umlætting. Kommunurnar hava dagtilhald og umlættingartilboð kring landið til borgarar, sum hava demens.

Áðrenn umskipanina var eitt dagtilhald til persónar undir 67 ár, sum hava demens. Dagtilhaldið var staðsett í Tórshavn, og varð virksemið flutt í sambandi við umskipanina.

Síðani hevur landið ikki havt dagtilhald til henda málból, og hava Almannaverkið og kommunur verið ósamdar um, hvør skal veita tænaastuna. Markamótsnevndin hevur tikið avgerð um, at talan er um eina stuðulstænaastu, sum skal veitast sambært forsorgarlógini, og síðani hevur landsstýrismaðurin tikið stig til at seta á stovn eitt landsfevnanandi dagtilhald, sum er staðsett í Tórshavn og verður umsitið av Almannaverkinum.

Tað er ein avbjóðing hjá Almannaverkinum at skipa dagtilhald til borgarar, sum hava demens kring landið. Partvíst tí at flestu starvsfólkini, sum høvdu serkunnleika til demens, vórðu starvssett í kommunum, tá umskipanin varð framd í 2015, og partvíst tí at tað eru lutfalsliga fáir borgarar í ávísum økjum, sum ikki eru vorðnir fólkapensjónistar, sum hava demens. Kommunurnar hinvegin hava dagtilhald til fólkapensjónistar, sum hava demens kring landið.

Almannaverkið hevur ikki umlættingartilboð til borgarar, sum hava demens, meðan kommunur kring landið veita umlætting á ellis- og røktarheimum og eldrasambýlum. Kommunurnar hava serligar deildir fyri persónar við demens og hava nógv starvsfólk við serkunnleika til demens.

Heimatænasta og stuðulstænasta

Kommunurnar hava ábyrgdina av heimatænastuni, sum er skipað sambært § 9 í lógini um heimatænastu og eldrarøkt. Heimatænastan er ikki aldurstreytað og fevnir um heimahjálp og sjúkrarøkt.

Landið varðveitti ábyrgdina av stuðulstænaastuni, sum er skipað sambært § 32 b í forsorgarlógini, og er stovnst til at stuðla borgarum millum 18 - 66 ár, sum eru rørlutarnaðir ella hava avmarkaðan sálarligan førleika, so teir hava móguleika at liva eitt sjálvstøðugt og virkið lív. Stuðulin kann halda áfram eftir, at borgarin er vorðin 67 ár, um viðkomandi framvegis fær gagn av stuðlinum og hevur móguleika at liva eitt sjálvstøðugt og virkið lív.

Ivamál hava verið um, hvussu røkt og stuðul skulu skilmarkast og harvið eisini, hvørja uppgávu ávikavist heimatænastan og stuðulstænaastan hava. Tað kann vera torført at skilja ímillum, og serliga er hetta galdandi, tá ein persónur fær umfatandi stuðulstænaastu og heimatænastu. Ein arbeiðsbólkur við umboðum fyri kommunur og landið hevur arbeitt við at gera neyðugar vegleiðingar til hetta markamótið. Bólkurin var tó samdur um fylgjandi skilmarking og nágreining av hugtøkunum røkt og stuðul:

Røkt:

Tænasta, sum hevur til endamáls at hjálpa einum persóni við grundleggjandi uppgávum, sum hava við persónliga røkt og onnur viðurskiftir, sum viðvíkja dagligari lívsførslu. Tænastan kann umfata hjálp til persónligt reinføri og at tryggja, at borgarin fær mat og drekka. Persónlig hjálp og røkt kann bæði veitast við einum mennandi, aktiverandi, viðlíkahaldandi og linnandi endamáli. Atlit verða tikið at sjálvsavgerðarrætti borgarans.

Stuðul:

Tænasta, sum gjøgnum ráðgeving og vegleiðing, hevur til endamáls at viðlíkahalda og menna førleikar hjá borgaranum, soleiðis, at hann hevur møguleika at liva eitt sjálvstøðugt og virkið lív. Tænastan verður veitt til borgarar við serligum tørvi, og verða tilboðini tillagað tí einstaka við atlit til sjálvsavgerðarrætti borgarans.

Bólkurin fór í tvíningar, og Almanamálaráðið fekk 2 ymisk tilmæli – eitt frá kommunalu umboðunum og eitt frá umboðunum frá Almannaverkinum. Bólkurin var ikki samdur um, hvør skal veita tænastuna, tá tað snýr seg um borgarar, sum fáa nógvan stuðul frá Almannaverkinum og eisini hava tørv á røkt.

Umboðini fyri kommunurnar meta ikki, at tað er ráðiligt at skilja millum røkt og stuðul, men meta tó heldur ikki, at tað er skynsamt at byta heimatænastuna sundur við aldurmarkið 67 ár.

Tí mæltu tey til, at fólk, sum eru 66 ár og yngri, sum fáa nógvan stuðul frá Almannaverkinum, og sum samtundis hava tørv á røkt, verða ábyrgd hjá Almannaverkinum soleiðis, at vald og gjald fylgjast at.

Tá talan er um borgarar, sum hava tørv á røkt, stuðli og sjúkrarøkt, mettu umboðini fyri kommunurnar, at kommunurnar eiga at fáa ábyrgd av hesum. Hetta eru fólk við KOL, krabbameini, parkinson, apopleksi v.m.

Umboðini fyri Almannaverkið vísa á, at borgarin fær bestu tænastu við, at Almannaverkið framhaldandi hevur ábyrgd av at veita stuðulstænastu, og at kommunurnar framhaldandi veita røktina. Umboðini vísa á, at stuðul og røkt krevja ymiskan fakligan førleika. Námsfrøðiligar stuðulsuppgávur krevja serliga fakligan førleika, og eru starvsfólk lærd upp til hesa uppgávuna. Hesi starvsfólk eru í dag sett hjá Almannaverkinum. Sama er galdandi fyri røktaruppgávuna, sum varð flutt til kommunurnar í 2015. Røktarstarvsfólkini eru sett hjá kommununum og fáast við heimatænastu.

Í tilgongdini at staðfesta og royndini at loysa markamótini, hava umboð fyri Kommunufelag Føroya og Almanamálaráðið verið á einum máli um, at tað ikki altíð eru verulig markamót, sum skilja kommunur og Almannaverkið. Tænastur hjá bæði landi og hjá kommunum eru undir stórum trýsti, tí tørvurin á búplássum hjá báðum pørtum er størri enn útboðið á bútilboðum. Mál hava verið, har kommunurnar meta, at ein borgari fær ov lítlan stuðul frá Almannaverkinum, og tískil kennir kommunan seg noyddan at veita meira heimahjálp. Kommunufelagið hevur m.a. víst á, at tað nærur hevur verið ómøguligt hjá borgarum, sum eru yngri enn 67 ár, og sum hava demens, at fáa stuðul. Eisini eru mál um borgarar í andingartólum, sum hava tørv á stuðli og røkt, sum partarnir ikki verða samdir um.

Endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing

Seinnu árinum hevur verið arbeitt við at skipa endurvenjing í Føroyum. Endurvenjing er ein lógarfest tænasta í lógtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m., forsorgarlógini og sjúkrahúslógini, og verður endurvenjing veitt í ávikavíst sjúkrahúsverkinum, almannaverkinum og kommununum.

Sjúkrahúsverkið veitir ókeypis endurvenjing til sjúklingar, sum hava ein læknafakliga grundaðan tørv á endurvenjing bæði við skaða og sjúku. Endamálið er, at sjúklingurin endurvinnur sínar mistu førleikar. Ábyrgdarøkið fevnir ikki um viðlíkahaldsvenjing.

Almannaverkið veitir endurvenjing til frama fyri, at borgarin fastheldur ella kann fáa tilknýtið til arbeiðsmarknaðin ella klárar seg við minni ella ongari hjálp frá almannaverkinum. Ábyrgdarøkið fevnir ikki um viðlíkahaldsvenjing og fevnir bara um borgarar, ið eru millum 18 og 66 ár.

Kommunurnar veita sokallaða gerandisendurvenjing, sum hevur til endamáls at viðvirka til, at fólkapensjónistar kunnu búgva heima sum longst.

Í tilmælinum um eina samskipaða endurvenjing frá 2016 verður víst á, at tað eru viðurskifti, sum orsakað av lóggávuni eru ógreið. Í høvuðsdrøgum snýr tað seg um, hvar markið er millum sjúkrahúsendurvenjing og ta endurvenjing, sum ávíkavíst almannaverkið og kommunurnar skulu veita, og málbólk, sum ikki fellur innan fyri forsorgarlógina ella lóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m.

Samantikið verður víst, at sjúkrahúsverkið, almannaverkið og kommunali geirin hava partvíst somu og partvíst ymisk ábyrgdarøki í sambandi við endurvenjing.

Í 2017 vórðu tvinnar kunngerðir settar í gildi, sum hava til endamáls at nágreina endurvenjing í ávíkavíst sjúkrahúsverkinum og almannaverkinum og at tryggja, at borgarar kunnu fáa eina málrættaða og samskipaða endurvenjingartænastu. Kunngerðirnar hava eisini áseting um endurvenjingarætlan og áleggja ávíkavíst sjúkrahúsverkinum og Almannaverkinum at samskipa endurvenjing millum sjúkrahúsverkið, almannaverkið og kommunurnar.

Heilsu- og innlendismálaráðið, Almannamálaráðið og Kommunufelagið eru farin undir at kanna, um ásetingarnar í kunngerðum frá 2017 viðvíkjandi endurvenjingarætlan, markamótum og samstarvinum millum myndugleikar virka eftir ætlan.

Heimild er ikki í løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m., at áseta nærri reglur um endurvenjing í kommununum.

Tað er ásett í løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. at kommunurnar kunnu veita viðlíkahaldsvenjing til fólkapensjónistar.

Í tilmælinum um samskipaða endurvenjing verður somuleiðis víst á tørvin at fáa skipaða viðlíkahaldsvenjing til borgarar í øllum aldri í Føroyum, tí tað gevur lítla meining at veita endurvenjing við tí fyri eyga at endurvinna førleikar, um tað samstundis ikki verður tryggað, at borgarin fær viðlíkahildið sínar førleikar.

Ongin skipað viðlíkahaldsvenjing er í Føroyum til borgarar undir 67 ár.

1.3. Endamálið við uppskotinum

Hövuðsendamálið við uppskotinum er í stórru mun at tryggja, at borgarar frameftir ikki detta niðrímillum skipanir hjá landinum og kommununum.

Endamálið við uppskotinum er at greiða markamót millum land og kommunur í mun til fylgjandi:

- Búpláss á ellis- og røktarheimum og eldrasambýlum hjá kommunum og vardan bústað frá landinum.
- Dagtilhald og umlætting
- Heimatænasta hjá kommununum og stuðulstænasta hjá Almannaverkinum
- Endurvenjing í sjúkrahúsværki, almannaverki og kommunum og vantandi viðlíkahaldsvenjing.

Í hövuðsheitum er endamálið at staðfesta, at kommunurnar hava ábyrgd av at veita persónum undir fólkapensjónsaldri, sum hava varandi sjúku, sum er í menning og gongur afturá, búpláss á ellis- og røktarheimum og eldrasambýlum, men ikki dagtilhald og umlætting, sum landið hevur ábyrgd av.

Endamálið er somuleiðis at staðfesta, at kommunurnar hava ábyrgd av at veita øllum borgarum, eisini teimum, sum fáa umfatandi stuðulstænastu frá landinum, røkt. Undantikin eru børn, sum fáa stuðulstænastu.

Endamálið er eisini at nágreina ásetingar um endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing soleiðis, at tað er greitt, hvør hevur rætt til hesar tænar frá kommunu, og hvat endamálið við tænarunum frá kommunum er, og at fáa neyðuga heimild til at áseta nærri reglur um endurvenjing og samskipan við ávikavist sjúkrahúsværkið og Almannaverkið.

1.4. Samandráttur av nýskipanini við uppskotinum

Búpláss

Uppskotið ásetir, at kommunurnar, umframt at veita fólkapensjónistum við ellisbreki ella varandi sjúku, sum hava tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið, eisini veita borgarum, sum eru undir fólkapensjónsaldri, og sum hava varandi sjúku, sum er í menning og gongur afturá, búpláss á ellis- og røktarheimum ella eldrasambýlum.

Málbólkurin er m.a. fólk við Alzheimers, demens og sclerosu á øðrum stigi, sum eru sjúkur sum í so máta elva til, at persónur gerst óafturvendiliga og alsamt meira røktarkrevjandi.

Borgarar, sum hava týðandi likamligt ella sálarligt brek ella hava víðfevndar sosialar trupulleikar og eru undir fólkapensjónsaldri fáa búpláss sambært § 45 ella § 46 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð.

Í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð verður ásett, at landið veitir borgarum undir fólkapensjónsaldri, sum hava seinheilaskaða og borgarum, sum bera fjølbrek, búpláss, hóast nógvir av hesum mugu metast at vera røktarkrevjandi.

Uppskotið til lögtingslóg um almannatrygd og vælfæri heimilar somuleiðis, at borgarar, sum hava búð í vardum bústaði hjá Almannaverkinum, áðrenn teir vórðu fólkapensjónistar, kunnu verða búgvandi í varda bústaðnum, um borgarin sjálvur ynskir tað, og um endamálið við varda bústaðnum annars framhaldandi verður rokkið.

Orsøkin er meginreglan um sjálvsavgerðarrætt, og at fólk, sum bera brek, so vítt gjørligt skulu hava møguleika fyri at velja, hvar tey vilja búgva, og at forða fyri, at borgarar detta niðurímillum tvær skipanir, orsakað av aldri.

Hinvegin so gerast borgarar, sum orsakað av týðandi líkamligum ella sálarligum breki ella víðfevndum sosialum trupulleikum fáa vandan bústað frá Almannaverkinum, alsamt eldri, og harvið eisini alsamt meira røktarkrevjandi. Sambært upplýsingum frá Almannaverkinum eru 19 persónar, sum eru 67 ár og eldri, sum fáa búpláss frá Almannaverkinum.

Tá vardi bústaðurin ikki longur kann veita borgaranum eina nøktandi tænastu, so kann borgarin fáa pláss á einum ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli eins og aðrir borgarar, sum eru fólkapensjónistar og hava tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið. Í slíkum føri yvirtekur kommunan ábyrgdina av borgaranum. Talan verður um eina ítkølliga meting í hvørjum einstøkum máli.

Tað eru eisini nógvir persónar, sum hava týðandi líkamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar, sum búgva leingi í egnari íbúð við tænstum frá Almannaverkinum og heimatænastu frá kommununi. Hesi gerast eisini alsamt eldri.

Frameftir skulu persónar, sum hava týðandi líkamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar, sum eru fólkapensjónistar, og ikki hava fingið vandan bústað frá landinum sambært § 45 ella § 46 í uppskotinum til lögtingslóg um almannatrygd og vælfæri, fáa pláss á ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli í nærmumhvørvinum eins og onnur, tá tey gerast røktarkrevjandi, orsakað av ellisbreki ella varandi sjúku.

Borgari, sum hevur týðandi líkamligt ella sálarligt brek ella hevur víðfevndar sosialar trupulleikar og er fólkapensjónistur, kann ikki fáa tillutað vandan bústað sambært lögtingslóg um almannatrygd og vælfæri, um viðkomandi, orsakað av ellisbreki ella varandi sjúku hevur tørv á røkt og hjálp alt samdøgrið.

Kommunur kunnu tískil ikki nokta einum fólkapensjónisti, sum ber brek, búpláss á einum røktarheimi, um viðkomandi annars livir upp til treytirnar fyri at fáa eitt røktarheimspláss.

Hetta er í samsvari við meginreglurnar um inklusiún og sektorábyrgd, sum í høvuðsheitum merkja, at borgarar, sum bera brek, ikki skulu noyðast í sertilboð, og at hvør myndugleiki, sum hevur ábyrgd av at veita eina almenna tænastu, eisini hevur ábyrgd av at tryggja, at sama tænasta verður veitt borgarum, sum bera brek.

Búpláss mótvegis gjaldi

Heimild er fyrri, at ellis- og røktarheim og eldrasambýli mótvegis gjaldi frá landinum kann hýsa persóni, sum hevur tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið, orsakað av týðandi likamligum ella sálarligum breki ella víðfevndum sosialum trupulleikum. Talan er um persónar, sum fáa vardan bústað frá landinum sambært § 45 ella § 46 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð.

Almannaverkið hevur stórar avbjóðingar við at veita bústað til eitt nú fólk við seinheilaskaða, og hóast ætlanir eru um at byggja fleiri bústaðir til henda málbólk, so verður neyvan talan um at byggja bústaðir kring landið. Borgarar, sum hava seinheilskaða og hava tørv á einum vardum bústaði frá Almannerkinum, eru úr øllum landinum. Tað er ein avbjóðing hjá Almannerkinum at veita teimum bústað í nærumhvørvinum, og verða tey tískil noydd at flyta.

Møguleiki er nú sambært hesum uppskoti fyrri, at Almannerkið kann keypa búpláss á einum røktarheimi ella einum eldrasambýli og harvið geva borgaranum møguleika fyrri at búgva so tætt familju og tí umhvørvi, sum hann var partur av, áðrenn hann fekk heilaskaða.

Skal ásetingin virka í praksis, er alneyðugt, at land og kommunur semjast um ein kostnað fyrri búpláss, hvør frá øðrum.

Heimild er eisini í § 68 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð fyrri, at Almannerkið mótvegis gjaldi kann veita ávísar tænastr til kommunur herundir eisini bústað.

Dagtilhald og umlætting

Landið fer eisini frameftir at veita persónum undir fólkapersónsaldri, sum hava Alzheimer, aðrar demenssjúkur og sclerosu á øðrum stigi, dagtilhald, umlætting og aðrar tænastr, sum kunnu stimbra likamliga, sálarliga og sosialt soleiðis, at hesir kunnu liva eitt so sjálvstøðugt, virkið og innihaldsríkt lív sum til ber.

Heimatænasta

Uppskotið ásetir, at kommunurnar hava ábyrgd av at veita øllum heimabúgvandi borgarum heimatænastu, sum fevnir um heimahjálp og heimasjúkrarøkt.

Í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð verður ásett, at virkseimið hjá stuðulstænastuni ikki fevnir um persónliga røkt umframt tað, sum persónurin sjálvur megnar við ráðgeving frá stuðulspersóninum. Børn fáa tó framhaldandi persónliga røkt sum part av stuðulstænastu frá landinum.

Tískil verður uppgávan hjá kommununi at veita heimabúgvandi borgarum persónliga røkt. Tað er kommunan, sum tillutar heimatænastu, og tað er Almannerkið, sum tillutar stuðulstímar, og kunnu partarnir framvegis gera sínámillum avtalur um, at t.d. stuðulstænasta veitir røktina í málum, har persónur fær umfatandi stuðul. Í slíkum førum gera partarnir sínámillum avtalur, sum m.a. eisini fevna um kostnað, hvussu nógvur tímar tænastran fevnir um, og nær tænastran verður veitt.

Tað er framhaldandi neyðugt, at Almannaverkið og kommunur samskipa tænastrnar sínamilum soleiðis, at borgarin fær eina dygdargóða og samskipaða tænastru, sum er tillagað til hansara tørv og ynski.

Somuleiðis er ásett, at stuðulstænastr er ætlað persónum upp til fólkapensjónsaldu, sum hava týðandi líkamligt ella sálarlig brek ella viðfevndar sosialar trupulleikar. Tænastran kann halda áfram, tá persónurin er vorðin fólkapensjónistur, um tað framhaldandi tænastr endamálinum við tænastruni.

Persónar, sum búgva á vardum bústaði hjá Almannaverkinum ella sjálvsognastrstovni, fáa neyðuga hjálp til persónliga røkt frá starvsfólku, sum sett eru í Almannaverkinum ella í sjálvsognastrstovninum.

Endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing

Uppskotið ásetir, at kommunurnar veita endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing til fólkapensjónistar, og at endamálið við tænastrunum er at virka fyri, at fólkapensjónistar kunnu búgva í egnum heimi sum longst og klára seg uttan ella við minni hjálp frá kommunum. Í uppskotinum til lögtingslóg um almannastrygd og vælferð verður ásett, at borgarar, sum eru millum 18 ár og fólkapensjónsaldu, kunnu fáa endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing frá Almannaverkinum, og er endamálið at virka fyri, at hesir kunnu fáa og varðveita tilknýtið til arbeiðsmarknaðin og klára seg uttan ella við minni hjálp frá Almannaverkinum.

Uppskotið gevur landsstýrismanninum heimild til at áseta nærri reglur um endurvenjing. Í tilmælinum um eina samskipaða endurvenjing frá 2016 var m.a. víst á týðningin av, at heimildin verður fingin soleiðis, at møguleiki er fyri at samskipa endurvenjing í sjúkrahúsverkinum, almannastrverkinum og kommununum.

Endamálið við heimildini hjá landsstýrismanninum er at áseta líknandi reglur, sum eru í kunngerðum um endurvenjing í almannastrverkinum og sjúkrahúsverkinum. Kunngerðirnar viðvirka til, at borgarar fáa eina samskipaða endurvenjing, og at myndugleikar skulu samskipa endurvenjingina yvir um geirar.

Ansingarsamsýning

Kommunur fáa nú heimild til at taka avgerð um at veita fólki samsýning, sum átaka sær at ansa persóni heima, sum hevur varandi sjúku, sum er í menning og gongur afturá.

Talan er um fylgibroyting í sambandi við, at kommunurnar veita búpláss til borgarar, sum hava varandi sjúku, sum er í menning og gongur afturá.

Endamálið við skipanini við ansingarsamsýning er m.a. at gera tað møguligt hjá borgarum at vera sum longst í egnum heimi, og kann skipanin eisini lætta um trýstið á ellis- og røktarheim og eldrasambýli.

Broytingin verður gjørd fyri at tryggja, at samanhagur er millum skipanina við ansingarsamsýning og búpláss á ávikavist ellis- og røktarheimi og eldrasambýli.

1.5. Ummæli og ummælisskjal

Uppskotið hevur ligið til ummælis alment á ummælisportalinum hjá Føroya Landsstýri. Harumframt er uppskotið sent hesum til ummælis:

Kommunufelag Føroya
Stjórnarráðum við áheitan um at senda til viðkomandi undirliggjandi stovnar
MEGD við áheitan um at senda til limafeløgini
Heilsuhjálparafelagnum
Heilsurøktarafelag Føroya
Føroya Pedagogfelag
Føroya Lærarafelag
Felagnum føroyskir sálarfrøðingar
Ljósmyndarafelag Føroya
Starvsmannafelagnum
Fysioterapeutfelag Føroya
Ergoterapeutfelag Føroya
Sosialráðgevarafelag Føroya
Felagnum Føroyskir sjúkrarøktarfrøðingar
Almannaverkinum
Føroya Kærustovni
Dugna
Sjóndeplinum
Kvinnuhúsinum
Fountainhúsinum
Heilbrigdi
Frælsi
Bláa Krossi
Ráðgevingini fyri føroyingar í Danmark
Arbeiðsloysisskipanini
Dátueftirlitinum
Kriminalforsorgini
Ríkisumboðnum Føroya
Føroya Landfúta
Landsfelag Pensjónistanna
Fosturforeldrafelagnum
Vinnuhúsinum
Samtaki
Fakfelagssamstarvinum

Viðgerð av viðmerkingum

Almannamálaráðið hevur fingið ummælisskriv frá;

Landsfelag Pensjónista; Alzheimerfelagnum; MEGD; Heilafelagnum; Heilsuhjálparafelagnum; Heilsurøktarafelag Føroya; Ergoterapeutfelag Føroya; Fysioterapeutfelag Føroya; Fakfelagssamstarvinum; Felagnum Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar; Fíggjarmálaráðnum;

Heilsu- og innlendismálaráðnum; Mentamálaráðnum; Heilsutrygd; Vinnuhúsinum; Kommunufelagnum; Almannaverkinum; Føroya Landfúta; Etiska ráðnum; Stýrinum fyri Dáan og Dátueftirlitinum.

Einstakir borgarar hava somuleiðis sent inn viðmerkingar. Almannamálaráðið hevur viðgjørt viðmerkingarnar, men hevur valt ikki at viðleggja skjøluni, tí skrivini innihalda persónligar upplýsingar, sum ikki eiga at liggja alment frammi.

Fíggjarmálaráðið, Heilsu- og innlendismálaráðið, Mentamálaráðið, Føroya Landfúti, Heilsutrygd, Dátueftirlitið, Stýri fyri Dáan, Fakfelagssamstarvið, Heilsutrygd, Vinnuhúsið hava onga viðmerking til uppskotið.

Almannamálaráðið hevur viðgjørt innkomnu viðmerkingar og hevur fyri greidleika býtt tað upp samsvarandi bygnaðinum í almennu viðmerkingunum til lógaruppskoti.

Tað eru serliga innihaldsligu viðmerkingarnar, sum verða viðgjørðar eins og flestu viðmerkingar, sum ikki eru tiknar til eftirtektar. Øll innkomin hoyringarskriv eru lögð við sum fylgiskjøl til hetta lógaruppskot, og víst verður til hesi fyri nágreiniligu viðmerkingarnar.

Búpláss

Almannaverkið mælir til, at tað verður ásett, at borgari ”skal” heldur enn ”kann” fáa búpláss á einum ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli, tá vardi bústaðurin ikki longur kann veita borgarunum eina nøktandi tænastu soleiðis, at ivamál ikki eru um ábyrgd.

Landsstýrismaðurin metir, at orðingin er hóskaði í mun til galdandi lóggávu, og er viðmerkingin er ikki tikin til eftirtektar.

Kommunufelagið vísir á, at Markamótsnevndin hevur tikið avgerðir um, at fólk undir 67, ið eru røktarkrevjandi alt samdøgrið og sum hava ávísar diagnosur (serliga demens og Alzheimers) nevndar í viðmerkingunum til § 14, stk. 2, og har sjúkan er í menning og gongur afturá, eiga at fáa bútilboð frá kommununum.

Kommunurnar hava rættað seg eftir hesum avgerðum.

Kommunufelagið vísir á, at í avgerðunum frá Markamótsnevndini eru nevndar ávísar treytir fyri, hvørjir borgarar koma undir § 14, stk. 2. Hesar treytir eru, at talan er um borgara, sum er røktarkrevjandi alt samdøgrið, og sum hevur eina sjúku, sum er í menning og gongur afturá, og sum eldri fólk vanliga fáa.

Kommunufelagið vísir á, at uppskotið broytir uppá uppgávubýtið, tí nú er tað ikki longur ein treyt, at talan er um sjúku, sum er aldurstreytað, men um fólk við sjúkum, sum eru í menning og ganga afturá, sum eru røktarkrevjandi alt samdøgrið.

Í viðmerkingunum undir pkt. 1.4 á síðu 8 sæst, at málbólkurin er m.a. fólk við Alzheimers, demens og sclerosu á øðrum stigi. Serliga orðingin “m.a.” leggur upp til, at tað framvegis er ógreitt, hvønn málbólkur talan í veruleikanum er um.

Felagið vísir á, at neyðugt er, at støða verður tikin til í lógini, hvørjar sjúkur eru at meta sum í menning og gangandi afturá (progressivar og degenererandi) í lógarinnar týðningi, og tí eru fevndar av ábyrgdini hjá kommunala geiranum, og at hesar verða positivt nevndar í lógarartekstinum. Kommunurnar hava ringar royndir av ásetingum, sum eru flótandi, tí hóast ætlanin móguliga hevur verið at ásetingarnar skulu tulkast breitt, so eru royndirnar, at sektorábyrgdin verður ógreið og borgarin dettur niðurímillum, meðan myndugleikarnir stríðast um ábyrgdina.

Landsstýrismaðurin skilir sjónarmiðið hjá Kommunufelagnum um, at tað kann vera ein avbjóðing greitt at skilmarka, hvørjar sjúkur eru at meta sum í menning og gangandi afturá í lógarinnar týðningi og ásannar eisini, at tað í framtíðini kunnu verða mál, har land og kommunur eru ósamt um, hvør skal veita búpláss.

Viðmerkjast skal, at endamálið við broytingini er at áseta í lóg, at kommunurnar hava ábyrgd av at veita persónum, sum hava varandi sjúku, ið mennist og gongur afturá, og sum hava tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið, búpláss. Í viðmerkingunum verða sjúkurnar alzheimer, aðrar demenssjúkur og sclerosu á 2. stigi nevndar sum dømi um slíkar sjúkur.

Etiska ráðið metir hinvegin, at allýsingin av sjúkudømum er ov avmarkandi og fer tí framhaldandi at skapa markamótstrupulleikar. Vandi er sostatt fyri, at ógreiðan førir til, at persónar við ymiskum sjúkum, ið ikki viðgerðarlíga hóska saman, skulu hava sama tilboð.

Harumframt er vandi fyri, at ógreiðan førir til, at persónar við sjúkugreining, ið krevur servitan og viðgerð skulu hava tilboð frá eldratænastuni. Henda servitan liggur sambært Etiska ráðnum hjá tí almenna og ikki hjá kommununum, sum er fyrsta liðið, og sum hevur tað mest generellu vitanina og veitir tað mest generella tilboðið.

Etiska ráðið metir tað er umráðandi at tryggja, at lógarbroytingar og ásetingar verða framdar út frá einari visjón um rættindi hjá borgaranum til eina dygdargóða tænastu heldur enn av ósemju millum kommunurnar og Almannaverkið.

Landsstýrismaðurin hevur gjørt av at halda fast í, at kommunur veita borgarum við varandi-, mennandi- og afturágangandi sjúku, sum hava tørv á hjálp og stuðli alt samdøgrið, búpláss á ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli. Hetta er í tráð við avgerð hjá markamótsnevndini og kommunurnar hava longu rættað seg eftir.

Landsstýrismaðurin ásannar, at tað hava verið og verða avbjóðingar í mun til markamót.

Avgerðir um tænar til persónar sum hava varandi sjúku ella bera brek vilja altíð byggja á ítøkiligar tørvsmetingar, og tað er tørvurin hjá borgaranum, sum eigur at verða berandi fyri um viðkomandi skal hava eina tænastu. Verður lóggávan ov nágreinilig, er vandi fyri, at persónar sum hava varandi sjúku ella bera brek, ikki kunnu fáa bústað, tí teirra málbólkur ikki er nevndur positivt í ásetingunum. Er lóggávan hinvegin ov víð, er vandi fyri, at myndugleikar ikki semjast um, hvør skal veita tænar.

Landsstýrismaðurin skal viðmerkja, at ætlanin er at varðveita markamótsnevndina at loysa ítøkiligu ósemjurnar millum land og kommunu, og at partarnir tí hava framhaldandi móguleika at lata markamótsnevndina taka støðu til, hvussu markamótini skulu handfarast.

Kommunufelagið vísir í hoyringarskrivi á, at tað sum heild eigur at verða arbeitt við at regulera økið í mun til borgarar, ið ynskja at flyta frá einum røktarheimi í einum kommunusamstarvi/kommunu ella frá einum stovni undir Almannaverkinum til røktarheim í øðrum kommunusamstarvi/kommunu, har greiða verður fingið á markamótunum millum sjálvsavgerðarrættin hjá borgaranum í mun til rættin hjá myndugleikanum at skipa tilboð og tænastr eftir givnum umstøðum, so sum landafrøðiligum avbjóðingum, logistikki, rakstrarfyrimumum, effektiviteti o.t.

Almannamálaráðið hevur eisini fingið skriv frá privat persónum, sum vísa á eina støðu, har ein persónur, sum er úr Tórshavn, men sum hevur búpláss á einum sambýli hjá Almannaverkinum uttanfyri høvuðsstaðarøkið. Viðkomandi persónur er vorðin sera røktarkrevjandi og ynskir at flyta á ellis- og røktarheim í Tórshavn. Tórshavnar kommunu hevur upplýst persóninum, at viðkomandi ikki kann søkja um ellis- og røktarheimspláss í Tórshavnar kommunu, tí viðkomandi ikki hevur bústað í kommununi. Viðkomandi persónar heita á landsstýrismannin um at fáa hesi viðurskifti í rættlag, nú lógin verður broytt. Almannamálaráðið hevur ikki viðlagt skrivið, tí talan er um viðkvæmar upplýsingar.

Landsstýrismaðurin er vitandi um trupulleikan, og skilir væl sjónarmiðini hjá einstaka borgaranum og Kommunufelagnum. Spurningurin um flyting millum kommunur og myndugleikar er nýliga viðgjørdur saman við Kommunufelagnum, og verður partur av komandi eftirmetingini av løgtingslóg um heimatæanastu, eldrarøkt v.m.

Heimatæanasta og stuðulstæanasta

Heilsurøktarafelagið sigur seg sum heild fegnast um uppskotið, tí tað var neyðugt at orða tær avbjóðingarnar, sum markamótsnevndin higartil hevur tikið sær av at loysa og fáa øll viðurskifti klárløgd og ábyrgd tillutaða, so ongin ivi longur er um, hvør stovnur tekur sær av hvørjum, og borgaranum er tryggja ein samhangandi tænastr - eisini tá viðurskifti broytast - eitt nú aldur.

Heilsurøktarafelagið vísir á, at felagið umboðar fakkból, sum situr inni við størstu fakligu førleikunum at veita eldri borgarum stuðul, tænastr og røkt. Felagið tekur ikki undir við at orðið ”stuðul” verður strikað úr § 9, stk. 3, tí røkt og stuðul illa kunnu skiljast sundur í dagliga arbeiðinum hjá eldri, førleikaskerdum borgarum. Felagið vísir tó eisini á, at í § 10 er heimild fyri at veita borgarum tænastr, ið kunnu stimbra viðkomandi, likamliga, sálarliga og sosialt og um hetta kompensera fyri at taka burtur orðið ”stuðul”, so er felagið trygt við tað.

Viðmerkjast kann, at broytingin í § 9 verður gjørd fyri at beina burtur iva um, um kommunur ella land skulu veita stuðulstænastr. Landið veitir persónum upp til fólkapensjónsaldur stuðulstænastr, sum sambært uppskotinum til vælferðarlóg m.a. kann veitast sum námsfrøðilig leiðbeining í mun til at røkka yvirskipað persónlig mál, umsorgarn og hjálp til dagligar uppgávur umframt fíggarviðurskifti, fylgjara til sosial tiltøk og vøka og hjávera, meðan kommunurnar veita heimatænastr, sum fevnir um heimahjálp og sjúkrarøkt.

Viðmerkjast skal eisini, at um ein persónur hevur fingið stuðulstænastr, áðrenn viðkomandi gjørdist fólkapensjónistur, so kann viðkomandi varðveita tænastruna, um endamálið framhaldandi verður rokkið.

Alzheimerfelagið spyr, um avleiðingin av, at § 9, stk. 3 verður broytt, og at tað ikki verður álagt kommununum at veita stuðulstilboð verður, at fólk við Alzheimers ikki hava møguleika at fáa stuðulstænastu, tá tey ikki eru serliga tilskilaði í vølfærlógini.

Felagið vísir á, at tað verður eitt stórt afturstig fyri yngri fólk við Alzheimers, um tey ikki fáa stuðulstænastu og vísir eisini á, at tørurvurin hjá yngri borgarum við Alzheimers er øðrvísi enn hjá eldri borgarum.

Almannamálaráðið kann upplýsa, at persónar, sum hava Alzheimers, hava sama møguleika sum onnur at fáa stuðulstænastu sambært § 35 í uppskotinum til vølfærlóg, og málbólkurin verður nevndur í serligu viðmerkingunum saman við øðrum málbólkom.

Kommunufelagið vísir í hoyringarskrivinum á, at Almannamálaráðið við uppskotinum gongur ímóti avgerð hjá markamótsnevndini um, at tilboð frá Almannaeverkinum, sum eru samdøgursfyriskipan til einstaklingar, eru at meta sum stovnslíknandi tilboð, og at Almannaeverkið í tílikum førum eigur at veita persónliga røkt. Kommunufelagið metir harvið, at Almannamálaráðið heldur fast í tí ósemju, sum verið hevur millum partarnar.

MEGD viðmerkir somuleiðis, at í førum har ein borgari fær umfatandi stuðul heima, skal røktin eisini vera ábyrgd hjá Almannaeverkinum bæði, hvat stuðli og røkt viðvíkir – so sum tá talan er um eina stovnslíknandi fyriskipan, har Almannaeverkið hevur ábyrgd, og samsvarandi niðurstøðu hjá Markamótsnevndini í líknandi máli.

Landsstýrismaðurin ásannar, at støðan við vantandi búplássum leggur óvanligt trýst á stuðulstænastuna, sum í ávísnum førum má veita støðuga hjáveru, sum í heilt serligum førum kann fevna um 24 tímar um samdøgrið. Talan er tó um bráfeingisstøður. Stuðulstænastan er ikki ætlað til at veita støðuga hjáveru alt samdøgrið. Um ein persónur hevur so mikið umfatandi tørv, so má umhugast, um ikki farast skal undir at útvega viðkomandi eitt búpláss, har starvsfólk eru um búfólk alt samdøgrið.

Áðrenn heimatænastan, eldrarøkt v.m. varð lögð til kommunurnar at umsita, var vanligt, at borgarar sum høvdu tørv á meira enn 20 tímar stuðul um vikuna, fingu bjóðað eitt búpláss á sambylí, eldrasambylí ella ellis- og røktarheimið. Hetta varð eisini ætlanin við ásetingini í § 14, stk. 2 um, at kommunurnar kunnu veita búpláss til persónar, sum ikki eru fólkapersjónistar.

Landsstýrismaðurin hevur valt at halda fast í, at tað eru kommunurnar, sum hava ábyrgd av at veita persónliga røkt til allar borgarar. Tó hevur landsstýrismaðurin tikið viðmerkingina frá Kommunufelagnum til eftirtektar um, at stuðulstænastan veitir persónliga røkt til børn undir 18 ár, og at henda skipan heldur áfram. Landsstýrismaðurin skal viðmerkja, at heimild er fyri, at partarnir veita tænar fyri hvønn annan mótvegis gjaldi.

Landsfelag Persjónista mælir til, at reingerð verður partur av heimatænastuni framyvir. Felagið vísir á, at tað verður sagt í lógaruppskotinum, at kommunurnar veita ymsar tænar, soleiðis at fólk kunnu búgva í egnum heimi sum longst. Ein tæna, ið fleiri eldri hava brúk fyri, og sum ikki er partur av heimatænastuni í dag, er reingerð. Tað er alt ov strævið hjá einum fólk, ið tørvar ymsa hjálp, eisini at noyðast at leita eftir

reingerðarhjálp, ið kanska ikki finst í kommununi, og sum kostar eyka pening, ið nógv ikki hava ráð til.

Landsfelag Pensjónista vísir á, at endamálið við, at heimahjálpin veitir reingerð, er eisini fyri, at tað ikki skulu koma alt ov nógv ymisk starvsfólk í heimið. Í londunum rundan um okkum veitir heimarøktin reingerð, so hví ikki í Føroyum.

Almannamálaráðið hevur umvegis Heilafelagið og frá privat persóni fingið sama tilmæli.

Viðmerkjast skal, at endamálið við lógaruppskotinum er ikki at broyta innihaldið í heimatænastuni, men at loysa markamót millum land og kommunur. Viðmerkjast skal tó, at tað er onki í lóggávuni, sum forðar fyri, at kommunur veita reingerð sum part av tænastuni, og tað eru eisini kommunur, sum veita hesa tænastru.

Dagtilhald og umlætting.

Ætlanin við lógaruppskotinum var eisini, at kommunurnar skuldu hava ábyrgd av at veita persónum undir fólkapensjónsaldri, sum hava Alzheimers, aðrar demenssjúkur og sclerosu á øðrum stigi, dagtilhald og umlætting.

Landstýrismaðurin hevur tikið viðmerkingarnar frá Føroya kommunufelag, MEGD, Alzheimersfelagnum, Etiska ráðnum og Heilsuhjálparafelagnum til eftirtektar og hevur gjørt av, at landið framyvir hevur ábyrgd av at veita persónum upp til fólkapensjónsaldur, sum hava Alzheimers, aðrar demenssjúkur og sclerosu á øðrum stigi, dagtilhald og umlætting. Hesar tænastru kunnu veitast sum virknistænastru sambært § 40 og umlætting sambært § 41 í vælferðarlógini.

Kommunufelagið hevur víst á, at upprunaliga ætlanin hjá landsstýrismanninum um at áseta í lóg um heimatænastru, eldrarøkt v.m. at kommunur veita dagtilhald og umlætting til persónar við eitt nú demens og øðrum varandi sjúkum, sum eru í menning og gangandi afturá, ikki er í tráð við avgerð hjá markamótsnevndini. Harumframt vísir Kommunufelagið á, at broytingin viðførir, at kommunurnar fáa álagt fleiri uppgávur og at kanningar vísa, at tað gerast alsamt fleiri yngri borgarar við demens og tí er eisini ógreitt, hvørjar fíggarligar avleiðingar verða av broytingini.

Kommunufelagið mælir til, at broytingar í demensøkinum sum heild verður tikið burturúr uppskotunum í vælferðarpakkanum og at farið verður undir veruliga tingingar við avvarðandi partar um, hvussu henda avbjóðing skal loysast, og hvussu hetta skal fíggjast, og síðani eftirfylgjandi at gera neyðugar tillaðingar í lógarverkinum.

Etiska ráðið vísir á, at ráðið metir, at tað kunnu vera fleiri trupulleikar við at broyta § 10 soleiðis, at kommunurnar m.a. fáa ábyrgd av at veita tænastru, ið kunnu stimbra likamliga, sálarliga og sosialt til persónar (undir 67 ár) sum búgva í eignum heimi, ið hava varandi sjúku, ið mennist og gongur afturá. Í viðmerkingunum verður víst til persónar við alzheimers, demens og sclerosu á 2. stigi sum dømi.

Etiska ráðið metir eitt nú, at allýsingin av sjúkudømum er ov avmarkandi og fer tí framhaldandi at skapa markamótistrupulleikar. Vandur er sostatt fyri, at ógreiðan førir til,

at persónar við ymiskum sjúkum, ið ikki viðgerðarlíga hóska saman, skulu hava sama tilboð.

Harumframt er vandi fyri, at ógreiðan førir til, at persónar við sjúkugreining, ið krevur servitan og viðgerð, skulu hava tilboð frá eldratænastuni. Henda servitan liggur sambært Etiska ráðnum hjá tí almenna og ikki hjá kommununum, sum er fyrsta liðið og sum hevur tað mest generellu vitanina og veitir tað mest generella tilboðið.

Etiska ráðið metir tað er umráðandi at tryggja, at lógarbroyingar og ásetingar verða framdar út frá einari visjón um rættindi hjá borgaranum til eina dygdargóða tænastru heldur enn av ósemju millum kommunurnar og Almannaverkíð.

Alheimersfelagið sigur, at uppskotið manglar visiónir fyri henda málbólkin, tí hugsanin er bara at niðurleggja tað tilboðið, sum Almannaverkíð hevur ment, taka burtur møguleika fyri stuðulstænastru og leggja ábyrgdina út á kommunurnar.

Felagið sigur eisini, at uppskotið vísir, at tað ikki verður viðurkent, at tørvurin hjá ungum við alzheimer og øðrum demenssjúkum ikki er tann sami, sum hjá eldri fólki.

Alheimersfelagið vísir harumframt á, at ongin kommuna hevur í dag eitt tilboð, sum er tilætlað júst til henda bólkin, men hava tilboð til eldri við demenssjúkum. At leggja økið út til kommunur fer ikki at tryggja hesum bólki nøktandi viðurskifti, tí grundarlag er ikki fyri at menna serskild tilboð í hvørjum øki, tí málbólkurin er lítil, og tað eru ikki nógvir borgarar í hvørjum samstarvi.

MEGD ger vart við, at yngri fólk við alzheimer hava ein annan tørv, tí tey ofta eru líkamliga virkin, og tann sosialnámsfrøðiligi parturin er tí øðrvísi enn hjá eldri við demens. Teirra støða kann vera øðrvísi eisini á tann hátt, at tey kunnu hava forsyrgjaraskyldu og maka í arbeiði.

MEGD vísir á, at tað eru títetur fá yngri við demens, hóast tey eru vorðin fleiri. Vansin við at leggja tað undir dagtilhald fyri eldri hjá kommununum er, at teirra tørvur ikki verður nøktaður í mun til at vera virkin, at betra og halda førleikar viðlíka. Tey kunnu sostatt gerast skjótari røktarkrevjandi og flyta fyrr á bústovn.

MEGD mælir til samsvarandi avgerð hjá Markamótsnevndini, at tað framhaldandi verður ábyrgd hjá Almannaverkínum, sum hevur serkøn fakfólk, demenssamkiparar, í starvi.

Felagið sigur tó, at tað eigur ikki at vera nøkur forðing, um tað er fakliga skynsamt, at yngri hava møguleika at vera á demensdagtilhaldi fyri 67+ í nærumhvørvinum.

Samanumtikið metir landsstýrismaðurin, at tað eru nógv viðurskifti, sum tala fyri, at landið framhaldandi veitir dagtilhald og umlætting til yngri borgarar við Alheimers, øðrum demenssjúkum og sclerosu á 2.stigi og hevur tí gjørt av, at ætlaða broytingin ikki verður gjørd í fyrstu atløgu.

Demensstænastru verða lýstar og greinaðar saman við Kommunufelagnum í sambandi við, at løgtingslóg um heimatænastru, eldrarøkt skal endurskoðast. Støða verður tákkin til, um

aðrar tillagingar skulu gerast í lóggávuni enn tær, sum framdar verða í hesum uppskotinum og um tørvur er á at broyta fíggingarleistin.

Endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing

Tilmælini frá Fysioterapeutfelagnum um broytingar í áseting um endurvenjing og áseting um viðlíkahaldsvenjing eru ikki tikin við. Almanamálaráðið metir, at ásetingin um at endamálið er, at ein persónur kann búgva heima sum longst og kann klára seg uttan ella við minni hjálp frá kommunu í roynd og veru merkir, at viðkomandi kann liva eitt sjálvstøðugt og virkið lív sum gjørligt, og at sjálvsavgerðarrætturin verður varðveittur.

Ergoterapeutfelagið vísir á, at tað er gott, at endurvenjing verður mett sum ein umráðandi partur av tænastunum til borgarar eldri enn 67. Felagið harmast tó eisini um, at tað er upp til kommunurnar at raðfesta, hvørji tilboð teirra borgarir fáa. Ergoterapeutfelagið mælir heldur til, at borgarin fær rætt til endurvenjing og gerandisendurvenjing.

Felagið vísir á, at politiskt verður borið fram, at stytast skal um innleggingartíð á sjúkrahúsinum, og at borgarar skulu kunna verða sum longst í egnum heimi, men at treytin fyri at hetta skal bera til er, at borgarar fáa endurvenjing og gerandisrehabilitering.

Landsstýrismaðurin skilir sjónarmiðið hjá Ergoterapeutfelagnum og tekur undir við, at tað er alneyðugt, at tænarar verða raðfestar bæði av kommununum og landinum, um tað skal bera til, at fólk skulu vera í heima sum longst og um innleggingartíðin á sjúkrahúsum skal stytast.

Á almennum grundarlagi er galdandi, at tá tað snýr seg um rættin til sosialar tænarar, er hesin rættur tengdur at fíggarliga rásarúminum og hongur tískil neyvt saman við fíggarlógini. Rættindi sambært lóg eru neyvt tengd at einari materiellari fíggarligari heimild at rinda fyri tænarum, og tí vil tænarustøðið altíð vera tengt at politisku raðfestingunum.

Fysioterapeutfelag Føroya vísir á, at uppskotið ásetir, at kommunur skulu veita endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing, og at tað kemur at økja um virksemi hjá kommununum, og tí má peningur setast av til hetta.

Kommunufelagið vísir á, at í verandi lóggávu hava kommunurnar heimild at veita endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing og insitamentið hjá kommununum er at fyrbyrgja, at borgarar blíva meira røktarkrevjandi. Kommunufelagið ger vart við, at um lógaruppskotið áleggur kommununum eina skyldu at veita borgaranum hesar tænarar – serliga í mun til viðlíkahaldsvenjing – er talan um eina nýggja uppgávu, ið eigur at verða fíggað og tingingar eiga at fara fram millum land og kommunur um hetta.

Vart skal gerast við, at uppskotið til broyting í § 10 áleggur ikki kommunum aðrar uppgávur ella skyldur enn tær hava í mun til endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing

Í uppskotinum verður ásett, at kommunurnar veita endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing til fólkapersjónistar, og at endamálið við tænarunum er at virka fyri, at fólkapersjónistar kunnu búgva í egnum heimi sum longst og klára seg uttan ella við minni hjálp frá kommunum.

Til samanberingar kann viðmerkjast, at í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð verður ásett at endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing verður veitt persóni millum 18 ár og til fólkapensjónsaldur og at endamálið við tænastunum er virka fyri, at persónur kann fáa og varðveita tilknýti til arbeiðsmarknaðin ella klára seg uttan ella við minni hjálp frá Almannaherkinum.

Uppskotið gevur landsstýrismanninum heimild til at áseta nærri reglur um endurvenjing. Í tilmælinum um eina samskipaða endurvenjing frá 2016 var m.a. víst á týðningin av, at heimildin verður fingin soleiðis, at møguleiki er fyri at samskipa endurvenjing í sjúkrahúsverkinum, almannaherkinum og kommununum.

Endamálið við heimildini hjá landsstýrismanninum er at áseta líknandi reglur, sum eru í kunngerðum um endurvenjing í almannaherkinum og sjúkrahúsverkinum. Kunngerðirnar viðvirka til, at borgarar fáa eina samskipaða endurvenjing, og at myndugleikar skulu samskipa endurvenjingina yvir um gearar.

Fysioterapeutfelag Føroya vísir á, at tað er ein avbjóðing, at endurvenjing verður veitt av í trimum geirum – heilsuverkinum, almannaherkinum og kommununum. Felagið vísir á, at uppbyggingin av endurvenjing átti at verið serkøn- og almenn endurvenjing, og at endurvenjing skuldi verið veitt av 2 geirum.

Landsstýrismaðurin skilir sjónarmiðið hjá Fysioterapeutfelagnum, men skal vísa á, at endamálið við hesum lógaruppskotinum er ikki at flyta endurvenjing frá kommununum til landið ella øvugt. Endamálið er at greitt, hvør hevur rætt til endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing frá kommununum, og hvat endamálið við tænastunum frá kommunum er umframt at fáa neyðuga heimild til at áseta nærri reglur um endurvenjing og samskipan við ávikavist sjúkrahúsverkið og Almannaherkið.

Fysioterapeutfelag Føroya vísir á, at heimildin hjá kommununum at taka gjald fyri ténastur og tilboð kann hava óhepnar avleiðingar fyri pensjónistar, sum ikki hava ráð ella ikki vilja gjalda fyri t.d. endurvenjing ella viðlíkahaldsvenjing. Felagið mælir til, at hetta verður broytt soleiðis, at kommunurnar ikki kunnu taka gjald fyri endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing, ella at loft verður sett á gjaldið.

Spurningurin um gjald fyri endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing verður tikin upp við Kommunufelagið í sambandi við, at gjöld og gjaldskunngerðin verða viðgjørd saman við kommununum.

Samsýning fyri at ansa eldri

Heilsurøktarafelagið mælir til, at ásetingin í § 12, stk. 1 verður broytt soleiðis, at orðið ”fólki” verður til ”almanna- og heilsufakfólki” og orðið ”samsýning” verður til ”løn”.

Heilsurøktarafelagið vísir á, at lóggávan setir ongi krøv til fakkunleika hjá tí persóni, sum settur verður at ansa persóni við ellisbreki ella varandi sjúku heima og felagið sigur seg als ikki góðtaka hetta.

Landsstýrismaðurin hevur ikki tikið viðmerkingina til eftirtektar vísandi til, at broytingin verður gjørd fyri at tryggja, at samanhangur er millum skipanina við ansingarsamsýning og búpláss á ávikavist ellis- og røktarheimi og eldrasambýli.

Starvsfólkaviðurskipti, leiðsla og starvsbólkar

Tað eru fakfeløg, ið vísa á, at tørvur er á at áseta í løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m., hvørjir fakbólkar skulu veita ymisku tænastrnar, hvør fakbólkur skal leiða heimatænastuna, eldrarøkt v.m. Landsstýrismaðurin tekur ikki undir við sjónarmiðinum, at tað eigur at verða lóggivið um, hvørjir fakbólkar skulu veita ymisku tænastrnar sambært hesi lóg. Landsstýrismaðurin skal í hesum sambandi vísa á, at lóggild heilsustarvsfólk virkað sambært anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om autorisation af sundhedspersoner og om sundhedsfaglig virksomhed (autorisatióslógin), og at Landslæknin sambært § 26 hevur eftirlit við heilsustarvsfólki.

Lóggild heilsustarvsfólk, ið virka sambært autorisatióslógini, eru t.d. sjúkrarøktarfrøðingar, ergoterapeutar, fysioterapeutar, heilsurøktarar, eins og kliniskir diætistar og fótterapeutar eisini kunnu starvast í skipanini.

Tænastustøðið í kommunala geiranum

Tað eru hoyringarpartar sum hava víst á, at tænastrstöðið í einstøku kommununum er sera ymiskt, og at hetta er ein trupulleiki, ið landið eigur at taka í álvara. Landsstýrismaðurin skal viðmerkja, at kommunurnar hava frælsi til at áseta tænastrstöðið sambært løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. Ætlanir eru ikki um at broyta hetta við hesum uppskotinum.

Kapittul 2. Avleiðingarnar av uppskotinum

2.1. Fíggjarligar avleiðingarnar fyri land og kommunur

Mett verður ikki, at uppskotið hevur við sær stórvegis fíggjarligar avleiðingarnar fyri land og kommunur. Viðmerkjast skal, at mettt verður einans um fíggjarligar avleiðingar av hesum uppskotinum og ikki um avleiðingar av útlekkingini av heimatænastuni, eldrarøkt v.m. í 2015 og tí fíggjarleisti, sum tá varð lagdur.

Broytingarnar í uppskotinum eru partvíst at áseta rættarstöðuna grundað á tær avgerðir, sum markamótsnevndin hevur tikið, og sum land og kommunur hava tillagað sítt virkseml til. Talan er tískil ikki um nýggjar ella øktar útreiðslur.

Heimatænastan

Kommunurnar veita longu heimatænastu til allar borgarar, og hevur broytingin í sjálvum sær ikki fíggjarligar avleiðingar fyri land ella kommunur.

Landið veitir framhaldandi stuðulstænastu til borgarar undir fólkapensjónaldri, ið kunnu varðveita tænastrna, um tað framhaldandi tænar endamálinum við tænastrni, og um borgarin sjálvur ynskir tað, tá hann er vorðin fólkapensjónistur.

Endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing

Í mun til endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing til fólkapensjónistar, so er talan um tænastr, sum kommunurnar longu hava. Uppskotið hevur í sjálvum sær ikki fíggarligar avleiðingar, tí tað er upp til kommunurnar at gera av, um og hvussu endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing verða raðfestar á fíggarætlanunum.

Um Almannaverkið fer at veita viðlíkahaldsvenjing til persónar undir fólkapensjónsaldri, fer tað sum frálíður at hava jaligar avleiðingar og viðvirka til, at fólk gerast minni røktarkrevjandi í fólkapensjónsaldri.

Ansingarsamsýning

Kommunurnar fáa heimild til at veita samsýning til persón, sum átekur sær at ansa persóni við varandi sjúku, ið mennist og gongur afturá, ið hevur tørv á støðugari røkt og hjáveru í heiminum.

Velja kommunurnar at brúka heimildina, so verða fíggarligar avleiðingar av broytingini. Hinvegin kann skipanin við ansingarsamsýning eisini viðvirka til, at trýstið á búpláss og heimatænastu verður minni.

Samanumtikið verður tí ikki mett, at lógarbroytingin hevur stórvegis fíggarligar avleiðingar fyri kommunurnar ella landið.

2.2. Umsitingarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Uppskotið hevur ikki umsitingarligar avleiðingar fyri land og kommunur.

2.3. Avleiðingar fyri vinnuna

Uppskotið hevur ongar fíggarligar ella umsitingarligar avleiðingar fyri vinnuna.

2.4. Avleiðingar fyri umhvørvið

Uppskotið hevur ongar avleiðingar fyri umhvørvið.

2.5. Avleiðingar fyri serstøk øki í landinum

Uppskotið hevur ikki avleiðingar fyri serstøk øki í landinum.

2.6. Avleiðingar fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir

Uppskotið er liður í arbeiðinum hjá landsstýrismanninum at forða fyri, at borgarar, sum hava tørv á tænastrum orsakað av ellisbreki, týðandi likamligum ella sálarligum breki ella víðfevndum sosialum trupulleikum ella varandi sjúku, detta millum skipanir hjá ávikavist landinum og kommunum.

2.7. Millumtjóðasáttmálar á økinum

Uppskotið hevur ikki avleiðingar í mun til millumtjóðasáttmálar.

2.8. Tvørgangandi millumtjóðasáttmálar

Lógaruppskotið fevnir um Sáttmála Sameindu Tjóða um rættindi hjá einstaklingum, ið bera brek (Breksáttmálin). Við lógaruppskotinum verða krøvini í Breksáttmálanum ment við tað, at eitt av

sokallaðu markamótinum millum land og kommunu verður loyst við at greiða ábyrgdarbýtið millum land og kommunu av ávísum tænastrum.

Ásett verður, at ellis- og røktarheim og eldrasambýli hýsa persónum við varandi sjúku, ið mennist og gongur afturá, og sum hava tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið.

Endamálið er at forða fyri, at persónar, sum hava hesi eyðkenni, skulu detta niðurímillum myndugleikar.

Lógaruppskotið hevur ikki ásetingar, ið ganga ímóti rættindum, ásett í Evropeiska mannarættindasáttmálanum, EMRS.

2.9. Markaforðingar

Uppskotið hevur ikki markaforðingar við sær.

2.10. Revsing, útpanting, sektir ella onnur størri inntriv

Lógin hevur ikki ásetingar um revsing, útpanting og sektir, og lógaruppskotið ger ikki onnur størri inntriv í rættindi hjá fólki.

2.11. Skattir og avgjöld

Uppskotið ásetir ikki skattir og avgjöld.

2.12. Gjöld

Uppskotið ásetir ikki gjald til avís endamál.

2.13. Áleggur lógaruppskotið fólki skyldur?

Uppskotið áleggur ikki fólki skyldur.

2.14. Leggur lógaruppskotið heimildir til landsstýrismannin, ein annan enn landsstýrismannin ella til kommunur?

Landsstýrismaðurin fær heimild til at gera nærri reglur um endurvenjing í kommununum.

2.15. Gevur lógaruppskotið almennum myndugleikum atgongd til privata ogn?

Lógaruppskotið gevur ikki almennum myndugleikum atgongd til privata ogn.

2.16. Hevur lógaruppskotið aðrar avleiðingar?

Lógaruppskotið hevur ikki aðrar avleiðingar.

2.17. Yvirlit yvir avleiðingarnar av uppskotinum

	Fyri landið ella landsmyndugleikar	Fyri kommunalar myndugleikar	Fyri pláss ella øki í landinum	Fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir	Fyri vinnuna
Fíggjarligar ella búskaparligar avleiðingar	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei
Umsitingarligar avleiðingar	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Umhvørvisligar avleiðingar	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Avleiðingar í mun til altjóða avtalur og reglur	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei
Sosialar avleiðingar			Nei	Ja	

Kapittul 3. Serligar viðmerkingar

3.1. Viðmerkingar til ta einstøku greinina

Til § 1, nr. 1

Fyri at beina burtur ivan um, hvørt kommunur, umframt at veita øllum borgarum heimahjálp, eisini skulu veita stuðulstænastu, verður hugtakið “stuðul” strikað í uppskotinum um broyting í løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m.

Endamálið við broytingini er at staðfesta, at virkseimið hjá heimahjálpinum fevnir um persónliga hjálp og røkt og ikki um stuðulstænastu. Síðani 2015 hava ivamál verið millum land og kommunur um, hvør hevur ábyrgd av at veita persónum tænastu, sum fáa stuðulstænasta og hava tørv á røkt.

Í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð verður nú ásett, at virkseimið hjá stuðulstænastuni ikki fevnir um persónliga røkt umframt tað, sum persónurin sjálvur megnar við ráðgeving frá stuðulspersóninum. Harvið er eisini staðfest, at tað er uppgávan hjá kommununi at veita heimabúgvandi borgarum persónliga røkt.

Er talan um heimabúgvandi persón undir fólkapensjónsaldri, sum hevur týðandi líkamligt ella sálarligt brek, sum fær stuðulstænastu sambært § 35 í løgtingslóg um almannatrygd og vælferð frá Almannaáttinum, og sum sjálvur megnar persónligu røktina við ráðgeving frá stuðulspersóni, so er ikki neyðugt, at kommunan veitir heimatænastu.

Er hinvegin talan um persón, sum fær umfatandi stuðulstænastu, og sum ikki sjálvur megnar at fremja persónliga røkt, hóast viðkomandi hevur ein stuðul, so eigur kommunan at veita

persóninum heimahjálp til persónligu røktina. Dømi um hetta er persónur, sum hevur seinheilaskaða, ella persónur, sum hevur fjølbrek og fær viðgerð við andingartóli. Almannaverkið veitir hesum persónum stuðulstænastu, meðan kommunurnar veita heimatænastu.

Persónlig røkt verður tó veitt sum stuðulstænasta til børn.

Persónar, sum búa á vardum bústaði hjá Almannaverkinum ella sjálvsognarstovni, fáa neyðuga hjálp til persónliga røkt frá starvsfólkum, sum sett eru í Almannaverkinum ella í sjálvsognarstovninum.

Til § 1, nr. 2

Ásett verður, at kommunur veita heimabúgvandi fólkapersónistum tænar, ið kunnu stímbra líkamliga, sálarliga og sosialt soleiðis, at hesir kunnu búa í egnum heimi sum longst.

Áseting um endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing er flutt úr § 10, stk. 2 og yvir í § 10 a og § 10 b.

Til § 1, nr. 3

(§ 10 a)

Stk.1 ásetir, at kommunurnar hava ábyrgd av at veita endurvenjing til heimabúgvandi fólkapersónistar, sum vegna mistan førleika hava tørv á endurvenjing.

Endamálið við ásetingini er at nágreina markamótið, sum verið hevur millum áseting í forsorgarlógini og lógini um heimatænastu og eldrarøkt, og at staðfesta, at endamálið við endurvenjingini er, at borgarin kann búa í egnum heimi sum longst og klára seg uttan ella við minni hjálp frá kommunum.

Stk. 2 heimilar landsstýrismanninum at gera nærri reglur og treytir um endurvenjing, sum kommunur veita. Ásetingar í hesi løgtingslóg eru bert galdandi fyri ta endurvenjing, ið fer fram í kommununum, og hevur tí ikki ávirkan á ta endurvenjing, ið fer fram í Almannaverkinum ella sjúkrahúsverkinum.

Dentur hevur tó verið lagdur á at samstarva við Almannaverkið og Heilsu- og innlendismálaráðið fyri at tryggja, at borgarar ikki detta niðurímillum skipanirnar, og fyri at tryggja, at borgarin fær eina samskipaða og skynsama endurvenjing tvørtur um stovnar og sostatt gera tað greitt, hvørja endurvenjing ávikavist kommunur, Almannaverkið og Heilsuverkið veita borgarum.

Í 2017 vórðu tvinnar kunngerðir um endurvenjing settar í gildi. Ein um endurvenjing í almannaverkinum og ein um endurvenjing í sjúkrahúsverkinum, sum áseta nærri reglur um endurvenjingarætlan, og áleggja ávikavist Almannaverkinum og sjúkrahúsverkinum at samstarva við aðrar myndugleikar.

Tað eru serliga reglur um endurvenjingarætlan og markamót til endurvenjing, veitta av Almannaverkinum og sjúkrahúsverkinum, sum hava týdning.

(§ 10 b)

Stk. 1 ásetir, at kommunurnar veita heimabúgvandi fólkapensjónisti viðlíkahaldsvenjing, sum orsakað av ellisbreki ella sjúku hefur týðandi og skert virkisføri, ið hefur týðandi ávirkan á hansara sjálvhjálpi.

Stk. 2 ásetir, at endamálið við viðlíkahaldsvenjingini er at tryggja verandi virkisførleika og fyriryrgja og útseta, at virkisførleikin versnar soleiðis, at fólkapensjónisturin kann bígva heima sum longst og klára seg uttan ella við minni hjálp frá kommununi. Viðlíkahaldsvenjingin í kommununi hefur sostatt partvíst eitt annað endamál enn viðlíkahaldsvenjingin í Almannaverkinum, ið skal tryggja, at persónur kann fáa og varðveita tilknýti til arbeiðsmarknaðin.

Í stk. 3 verður heimild latin kommunu til at áseta, hvussu viðlíkahaldsvenjing verður veitt, og hvussu nógv viðlíkahaldsvenjing kann veitast. Ásett er eisini, at kommuna hefur skyldu til at taka nýggja avgerð um viðlíkahaldsvenjing, áðrenn játtanarskeiðið endar, soleiðis at forðað verður fyri, at borgari stendur uttan tilboð, orsakað av langari svartíð.

Til § 1, nr. 4

Sambært § 12, stk.1 fáa kommunur nú heimild til at taka avgerð um at veita fólki samsýning, sum átaka sær at ansa persóni heima, sum hefur varandi sjúku, sum er í menning og gongur afturá (eisini kallað ”progressiv og degenererandi”. Talan er um konsekvensbroyting í sambandi við, at kommunurnar veita búpláss til borgarar, sum hava varandi sjúku, sum er í menning og gongur afturá.

Endamálið við skipanini við ansingarsamsýning er m.a. at gera tað møguligt hjá borgarum at vera sum longst í egnum heimi, og kann skipanin eisini lætta um trýstið á ellis- og røktarheim og eldrasambýli.

Broytingin verður gjørd fyri at tryggja, at samanhangur er millum skipanina við ansingarsamsýning og búpláss á ávikavist ellis- og røktarheimi og eldrasambýli.

Til § 1, nr. 5

Ásett verður, at kommunurnar, umframt at veita fólkapensjónistum við ellisbreki ella varandi sjúku, sum hava tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið, eisini veita borgarum, sum eru undir fólkapensjónsaldri og sum hava varandi sjúku, sum mennist og gongur afturá, búpláss á ellis- og røktarheimum ella eldrasambýlum, sí § 14, stk. 1. Málbólkurin er m.a. fólk við Alzheimers, demens og sclerosu á 2. stigi.

Borgarar, sum bera fjølbrek, og borgarar, sum hava seinheilaskaða, sum eisini kunnu metast at vera røktarkevjandi, fáa vardan bústað frá landinum sambært løgtingslóg um almannatrygd og vælferð (vælferðarlógin).

Borgarar, sum hava týðandi likamligt ella sálarligt brek ella hava víðfevndar sosialar trupulleikar og eru undir fólkapensjónsaldri, fáa búpláss sambært § 45 ella § 46 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð.

§ 5 í uppskotinum til lögtingslóg um almannatrygd og velferð heimilar, at borgari kann verða búgvandi í varda bústaðnum, tá viðkomandi gerst fólkapensjónistur, um borgarin sjálvur ynskir tað, og um endamálið við varda bústaðnum annars framhaldandi verður rokkið.

Orsøkin er meginreglan um sjálvsavgerðarrætt, og at fólk, sum bera brek, so vítt gjørligt skulu hava møguleika fyri at velja, hvar tey vilja búgva, og at forða fyri, at borgarar detta niðurímillum tvær skipanir, orsakað av aldri.

Hinvegin so gerast borgarar, sum hava týðandi likamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar og fáa vardan bústað frá Almanna-verkinum, alsamt eldri, og harvið eisini alsamt meira røktarkrevjandi. Sambært upplýsingum frá Almanna-verkinum eru tað í lötuni 19 persónar, sum eru 67 ár og eldri, sum fáa búpláss frá Almanna-verkinum. Tá vardi bústaðurin ikki longur kann veita borgaranum eina nøktandi tænastu, so kann borgarin fáa pláss á einum ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli eins og aðrir borgarar, sum eru fólkapensjónistar og hava tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið. Í slíkum føri verður tað kommunan, sum yvirtekur ábyrgdina av borgaranum. Í slíkum førum verður tað talan um eina ítøkiliga meting í hvørjum einstøkum máli.

Tað eru eisini nógvir persónar, sum hava týðandi likamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar, sum búgva leingi í egnari íbúð við ténastum frá Almanna-verkinum og heimaténastu frá kommununi. Hesi gerast eisini alsamt eldri.

Frameftir skulu persónar, sum hava týðandi likamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar, sum eru fólkapensjónistar og sum ikki hava fingið vardan bústað sambært § 45 og § 46 í velferðarlógini, fáa pláss á ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli í nærumhvørvinum eins og onnur, tá tey gerast røktarkrevjandi. Borgari, sum hevur týðandi likamligt ella sálarligt brek ella hevur víðfevndar sosialar trupulleikar, og er fólkapensjónistur, kann ikki fáa tillutað vardan bústað sambært lögtingslóg um almannatrygd og velferð.

Kommunur kunnu við øðrum orðum ikki nokta einum fólkapensjónisti, sum ber brek, búpláss á einum røktarheimi, um viðkomandi annars lýkur upp til treytirnar fyri at fáa eitt røktarheimspláss.

Hetta er í samsvari við meginreglurnar um inklusión og sektorábyrgd, sum í høvuðsheitum merkja, at borgarar, sum bera brek, ikki skulu noyðast í sertilboð, og at hvør myndugleiki, sum hevur ábyrgd av at veita eina almenna tænastu, eisini hevur ábyrgd av at tryggja, at sama tænasta verður veitt borgarum, sum bera brek.

Sambært § 14, stk. 2 er heimild fyri, at ellis- og røktarheim og eldrasambýli mótvegis gjaldi frá landinum kunnu hýsa persóni, sum hevur tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið, orsakað av týðandi likamligum ella sálarligum breki ella víðfevndum sosialum trupulleikum. Talan er um persónar, sum fáa vardan bústað frá landinum sambært § 45 ella § 46 í uppskotinum til lögtingslóg um almannatrygd og velferð.

Endamálið við hesi áseting er at geva Almanna-verkinum møguleika fyri at veita borgarum, sum t.d. hava seinheilaskaða, eitt bústaðartilboð í nærumhvørvinum tætt familjuni og tí umhvørvi, sum hann var partur av, áðrenn hann fekk heilaskaðan.

Almannaverkið hevur stórar avbjóðingar við at veita bústað til eitt nú fólk við seinheilaskaða, og hóast ætlanir eru um at byggja fleiri bústaðir til henda málbólk, so verður neyvan talan um at byggja bústaðir kring landið. Borgarar, sum hava seinheilskaða og hava tørv á einum vardum bústaði frá Almannaverkinum, eru úr øllum landinum. Tað er ein avbjóðing hjá Almannaverkinum at veita teimum bústað í nærumhvørvinum, og verða tey tískil noydd at flyta.

Møguleiki er nú sambært hesum uppskoti fyri, at Almannaverkið kann keypa búpláss á einum røktarheimi ella einum eldrasambýli og harvið geva borgaranum møguleika fyri at búgva so tætt familju og tí umhvørvi, sum hann var partur av, áðrenn hann fekk heilaskaða.

Skal ásetingin virka í praksis, er alneyðugt, at land og kommunur semjast um ein kostnað fyri búpláss, hvør frá øðrum.

Heimild er eisini í § 68 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og vælferð fyri, at Almannaverkið móttvegis gjaldi kann veita ávísar tænarur til kommunur herundir eisini bústað.

Til § 2

Gildiskoma

Almannamálaráðið, 5. mars 2019.

Eyðgunn Samuelsen
landsstýrismaður

/ Eyðun Mohr Hansen

Fylgiskjøl:

- 1: Javntekstur**
- 2: Landsfelag Pensjónista**
- 3: Alzheimerfelagið**
- 4: MEGD**
- 5: Mentamálaráðið**
- 6: Sosialráðgevarafelag Føroya**
- 7: Heilafelagið**
- 8: Heilsurøktarafelagið**
- 9: Ergoterapeutfelagið**
- 10: Fysioterapeutfelag Føroya**
- 11: Fakfelagssamstarvið**
- 12: Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar**
- 13: Fíggjarmálaráðið**
- 14: Heilsu- og innlendismálaráðið**
- 15: Foreldrafelagið Heim og skúli**
- 16: Heilsutrygd**
- 17: Vinnuhúsið**
- 18: Kommunufelagið**
- 19: Almannaverkið**
- 20: Føroya Landfúti**
- 21. Etiska ráðið**
- 22: Stýrið fyri Dáan**
- 23: Dátueftirlitið**